

חק לישראל – פרשת וילך יום ה'

(ו) וְהִבִּיאֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תַּפְלָתִי עוֹלְתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרִצּוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תַּפְלָה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים: (ז) וְאִיתִינוּן לְטוֹרָא דְקוּדְשִׁי וְאַחֲרֵינוּן בְּבֵית צְלוֹתֵי עֲלוֹתֵהוֹן וְנִכְסַת קוּדְשֵׁיהוֹן יִתְסַקוֹן לְרַעוּא עַל מִדְּבַחֵי אַרְי בֵּית מִקְדָּשִׁי בֵּית צְלוֹ יִתְקַרֵּי לְכָל עַמְמֵי־א:

(ח) נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה מִקְבֵּץ גְּדַחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֵּץ עֲלָיו לְנִקְבְּצָיו: (ח) אִמֹר יי אֱלֹהִים דַּעֲתִיד לְכַנְשָׂא מִבְּדַרֵּי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְרַב גְּלוֹתֵהוֹן לְכַנְשָׂא יִתְדוֹן:

רס"י

(ז) ומחזיקים – אוחזים: (ח) לנקבציו – נוספים על קבוצי ישראל:

(ז) לכל העמים – ולא לישראל לבדם:

כתובים – תהילים פרק קט כד'–כח'

(כד) בְּרַכֵּי כָּשָׁלוֹ מִצוּם וּבְשָׂרֵי כַּחַשׁ מִשָּׁמוֹן: (כד) רַכּוּבֵי אֶתְקִלוּ מִצוּמָא וּבְסַרֵּי פִתְרוֹן מִלְּהוּי פְּטִים:

(כה) וְאֲנִי הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְיַעוֹן רֵאשִׁים: (כה) וְאֲנָא הוּיִתִּי קִלְנָא לְהוֹן יַחְמוּן יִתִּי יִטְלִטְלוֹן רִישֵׁיהוֹן:

(כו) עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַּחַסְדְּךָ: (כו) סַעוֹד לִי יי אֱלֹהֵי פְרוּק יִתִּי הֵיךְ חֲסֹדְךָ:

(כז) וַיִּדְעוּ כִּי יָדְךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָהּ: (כז) וַיִּדְעוּן אַרוּם מַחֲתַךְ דָּא אַנְתָּ יי עֲבַרְתָּהּ:

(כח) יִקְלָלוּ הַמָּה וְאַתָּה תִּבְרָךְ קִמּוּ וַיִּבְשׂוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׁמַח: (כח) יִלְטְטוֹן הַנוֹן וְאֵת תִּבְרַךְ יִקוּמוֹן וַיִּבְהַתּוֹן וְעַבְדְּךָ יַחֲדִי:

רס"י

משנה – ערכין פרק ד'

(א) הַשֶּׁג יָד, בְּנוֹדֵר, וְהַשְּׁנִים, בְּנֹדֵר, וְהַעֲרִכִים, בְּנַעֲרָה, וְהַעֲרָה, בְּזִמּוֹן הַעֲרָה. הַשֶּׁג יָד בְּנוֹדֵר בְּיַצֵּד, עֲנִי שֶׁהַעֲרִיף אֶת הַעֲשִׂיר, נוֹתֵן עֲרָה עֲנִי. וְעֲשִׂיר שֶׁהַעֲרִיף אֶת הַעֲנִי, נוֹתֵן עֲרָה עֲשִׂיר:

רע"ב – (א) הַשֶּׁג יָד בְּנוֹדֵר – תוֹרַת לִין הַשָּׁגַת יָד, שַׁעֲנֵי נָדוֹן צַעֲרִכִין כְּפִי הַשָּׁג יָד, צַחַר נוֹדֵר אֲזוּלִינוּן, וְלֹא צַחַר נִידֵר, כְּדַמְפְּרַשׁ לְקַמֵּן: וְהַשְּׁנִים בְּנוֹדֵר – יֵלֵךְ שְׁהַעֲרִיךְ (עַרְךְ) זָקוּן, נוֹתֵן עַרְךְ זָקוּן, לֹא אֲזוּלִינוּן צַחַר שְׁנִים לְנוֹדֵר. וְתַנְאֵן דַּקְרִי לְמַעֲרִיךְ נוֹדֵר, לִישְׁנָא דַּקְרִי נַקֵּט, דְּכַחֲצִיב (וַיִּקְרָא כֹז) עַל פִּי אִשְׁרֵי תַשִּׁיג יָד הַנוֹדֵר יַעֲרִיכְנוּן הַכֶּהֱן. וְאִיִּידֵי לְאִמֵּר הַשָּׁג יָד

בְּנוֹדֵר, אִמֵּר נְמֵי הַשְּׁנִים בְּנוֹדֵר: וְהַעֲרִכִים בְּנַעֲרָה – קִלְבַּת הַעֲרִיךְ לִזְכַּר וְנִקְבָּה, צַחַר נַעֲרִיךְ אֲזוּל, וְלֹא צַחַר מַעֲרִיךְ, כְּדַמְפְּרַשׁ לְקַמֵּן לְאִישׁ שְׁאִמֵּר עַרְךְ אִשָּׁה פְּלוּנִית עַלֵּי נוֹתֵן עַרְךְ אִשָּׁה: וְהַעֲרִיךְ בְּזִמּוֹן הַעֲרִיךְ – כְּדַמְפְּרַשׁ לְקַמֵּן שְׁאִשׁ הַעֲרִיךְ עַלְמָו כְּשֶׁהִיא פְּחוּת מִזֵּן עַשְׂרִים דְּהוּי עַרְךְ קִטּוֹן, וְקוּדְסַת נְחִינְתוֹן הִיא בִּין עַשְׂרִים, אִינוּן נוֹתֵן אֲלֵל כְּשַׁעֲהַ שְׁהַעֲרִיךְ:

חק לישראל – פרשת וילך יום ה'

(ב) אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת אֵינוֹ כֵּן. הֲרִי שְׂאֵמֶר, קִרְבָּנוֹ שֶׁל מִצְוֹדָע זֶה עָלַי, אִם הִיָּה מִצְוֹדָע עָנִי, מִבִּיא קִרְבָּן עָנִי. עֲשִׂיר, מִבִּיא קִרְבָּן עֲשִׂיר. רַבִּי אֹמֵר, אֹמֵר אָנִי אִף בְּעֶרְכִּין כֵּן, וְכִי מִפְּנֵי מָה עָנִי שְׁהַעֲרִיף אֶת הָעֲשִׂיר נוֹתֵן עֵרֶף עָנִי, שְׂאִין הָעֲשִׂיר חַיִּב כְּלוּם. אָבֵל הָעֲשִׂיר שְׂאֵמֶר עֲרַפִּי עָלַי וְשִׁמַּע הָעָנִי וְאָמַר מָה שְׂאֵמֶר זֶה עָלַי, נוֹתֵן עֵרֶף עֲשִׂיר. הִיָּה עָנִי וְהָעֲשִׂיר אוֹ עֲשִׂיר וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֵרֶף עֲשִׂיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֶפְלוֹ עָנִי וְהָעֲשִׂיר וְחֹזֵר וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֵרֶף עֲשִׂיר:

ואמר מה שאמר זה עלי, נתן ערך עשיר: הכי גרסינן, היה עני והעשיר או עשיר והעני משלם ערך עשיר – היה עני והעשיר קודם נתינה, משלם ערך עשיר, אשר תשיג יד הנודר אמר רחמנא, והרי ידו משגת. עשיר והעני נמי תשיג יד הנודר כתיב, והרי היתה משגת צעת שגד: ר' יהודה אומר אפילו עני והעשיר וחזר והעני נתן ערך עשיר – דכתיב (ויקרא כז) ואם מך הוא מערכך, עד שהיא צמכותו מתחלתו ועד סופו. ואין הלכה כר' יהודה:

רע"ב – (ב) אומר אני אף בערכין כן – חילו מתרמי אף בערכין דומיא דקרבנות, הוי כקרבנות. דהא לאמרת לערכים אינן כקרבנות משום דלא דמו אהדלו למפני מה עני שהעריך עשיר נתן ערך עני לפי השג יד, לפי שאין העשיר חייב כלום, ולא דמי למורע. וזה שאמר על העשיר, לא נתכוין אלא לפי מדת שנותיו של עשיר שפחותים או יתרים על שנותיו שלו, הלכך נדון בהשג יד. אבל עשיר שאמר ערכי עלי דהוי חייב ערך שלם, דומיא דמורע [עשיר] ושמע העני

(ג) אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת אֵינוֹ כֵּן, אֶפְלוֹ אָבִיו מֵת וְהִנִּיחַ לוֹ רַבּוּא, סְפִינְתוֹ בַּיָּם וּבָאוּ בְּרַבּוּאוֹת, אִין לְהַקְדִּישׁ בְּהֵן כְּלוּם:

אלא אותה ספינה, ומשום שכרה לאו עשיר הוא, לאין שכירות משתלמת אלא בסופה, ונמלא שעכשיו עני הוא. ומשום הספינה עצמה לאו עשיר הוא, דהאי תנא סבר כמאן דאמר לקמן שאם היה המעריך חמר נתן לו הכהן חמורו ואינו נוטלו להקדש, ואם היה אכר מניח לו כמד בקרו דהיא פרנסתו, והכי נמי מניח לו ספינתו:

רע"ב – (ג) אפילו אביו מת – בשעה שנתחייב זה בקרבן היה אביו גוסס ונטה למות, ומת וירש ממנו רבוא קודם שהביא קרבנו, אינו מביא אלא קרבן עני, כמו שהיה בשעה שנתחייב בקרבן: ספינתו צים – לא שהיתה ספינתו טעונה מסחורות שלו דרבוא, לאם כן עשיר הוא. אלא שהיתה ספינתו מושכרת לאחרים דרבוא שכר, והוא אין בידו

(ד) שָׁנִים בְּנֶדֶר פִּיצוּד, יֵלֵד שְׁהַעֲרִיף אֶת הַזָּקוּ, נוֹתֵן עֵרֶף זָקוּ. וְזָקוּ שְׁהַעֲרִיף אֶת הַיֵּלֵד, נוֹתֵן עֵרֶף יֵלֵד. וְעֶרְכִים בְּנֶעֱרַף פִּיצוּד, אִישׁ שְׁהַעֲרִיף אֶת הָאִשָּׁה, נוֹתֵן עֵרֶף אִשָּׁה. וְאִשָּׁה שְׁהַעֲרִיכָה אֶת הָאִישׁ, נוֹתֵנָת עֵרֶף אִישׁ. וְהָעֵרֶף בְּזִמְן הָעֵרֶף פִּיצוּד, הָעֵרִיכוּ פְּחוּת מִבֵּן חֲמִשׁ וְנִעְשָׂה יוֹתֵר עַל בֵּן חֲמִשׁ, פְּחוּת מִבֵּן עֲשָׂרִים וְנִעְשָׂה יוֹתֵר עַל בֵּן עֲשָׂרִים, נוֹתֵן כְּזִמְן הָעֵרֶף. יוֹם שְׁלֹשִׁים, כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה. שְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֲשָׂרִים, כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה, שְׁנָאֵמֶר (ויקרא כז), וְאִם מִבֵּן שְׁשִׁים שָׁנָה וּמֵעֵלָה אִם זָכָר, הֲרִי אָנֹכִי לְמִדִּים בְּכֹלֶם מִשְׁנַת שְׁשִׁים. מָה שְׁנַת שְׁשִׁים כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה, אִף שְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֲשָׂרִים כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה. הוּא, אִם עֲשָׂה שְׁנַת שְׁשִׁים כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה לְהַחְמִיר, נִעְשָׂה שְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֲשָׂרִים כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה לְהַקְלֵל, תִּלְמוּד לֹאֵמֶר, שָׁנָה שָׁנָה לְגִזְרָה שְׁוָה, מָה שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּשְׁנַת שְׁשִׁים כְּלִמְטָה מִמּוֹנָה, אִף שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּשְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֲשָׂרִים כְּלִמְטָה

חק לישראל – פרשת וילך יום ה'

מִמְּנֵהּ בֵּין לְהַקְלֵ בֵּין לְהַחְמִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, עַד שֶׁיְהִי יְתֵרוֹת עַל הַשָּׁנִים חֲדָשׁ יוֹם אֶחָד:

כלמטה ממנה להקל – לערך יותר על בן עשרים, גדול הוא מפחות מבן עשרים. וכן בן חמש. כדכתיבי בקראי: ר' אליעזר אומר – לעולם שנת חמש ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה וחודש ויום אחד משנה האחרת. דיליף גזירה שזה למעלה למעלה מצבור, נאמר כאן מבן ששים שנה ומעלה, ונאמר בצבור אלם (צמדבר יח) ופדויו מבן חודש ומעלה, מה להלן חודש ויום אחד, שאין צבור נפדה פחות מבן חודש ויום אחד, אף כאן עד שיוסיף על ששים חודש ויום אחד. ושנת חמש ושנת עשרים ילפינו בגזירה שנה שנה משנת ששים כדיליף תנא קמא לעיל. ואין הלכה כר' אליעזר:

רע"ב – (7) ילל – מבן עשרים ועד בן ששים, דהוי ערכו חמשים שקלים: נותן כזמן הערך – דכתיב (ס) כערכך יקום, אינו נותן אלא כזמן הערך: יום שלשים כלמטה – אם אמר ערך פלוני עלי, ואותו קטן היה באותו יום בן שלשים, הוי כלמטה ולא אמר כלום. דאין ערך לפחות מבן חודש. דהכי כתיב (ס) ואם מבן חודש: מבן ששים שנה ומעלה – משמע ששלמה שנת ששים ואז הוא נדון כששים, אבל בשנת ששים נדון כילל: הן אם עשינו – בתמיהה. כלומר, וכי כן הוא, אם עשינו [שנת] ששים כלמטה להחמיר דערך גדול יש לפחות מבן ששים חמשים סלע, וליותר מבן ששים אינו אלא חמשה עשר:

גמרא – ערכין דף יח' ע"א

תנו רבנן שנה האמורה בקדשים שנה האמורה בבתי ערי חומה שתי שנים שבשדה אחוזה ושש שנים שבעבד עברי וכן שבבן ושבבת כולן מעת לעת שנה האמורה בקדשים מנלן אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא כבש בן שנתו שנתו שלו ולא של מנין עולם שנה האמורה בבתי ערי חומה דכתיב עד תום שנת ממכרו ממכרו שלו ולא שנה למנין עולם שתי שנים שבשדה אחוזה דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים שש שבעבד עברי דכתיב שש שנים יעבוד ובשביעית זימנין דבשביעית נמי יעבוד ושבבן ושבבת כולן מעת לעת למאי הילכתא אמר רב גידל אמר רב לערכין רב יוסף אמר לפרקין דיוצא דופן א"ל אביי לרב יוסף מי פלגיתו א"ל לא אנא אמרי חדא והוא אמר חדא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד פליגי מ"ד לערכין לא אמר ליוצא דופן והאמר רב הילכתא בכולה פירקא מעת לעת ואלא למאן דאמר לערכין מאי טעמא לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך דהנך דכתיבא אף הנך דכתיבא ואידך אי סלקא דעתך דכתיבא האי שבבן ושבבת שבזכר ושבנקבה מיבעי ליה ומאי שנא נקבה דכי מיוקנא קיימא אתילתא ומאי שנא זכר דלא קאי אתילתא אמר חזקיה אמרי אינשי סבא בביתא פאחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא::

חק לישראל – פרשת וילך יום ה'

רש"י על הגמרא

בן י"ב שנה נדריו נבדקין בן י"ג נדריו קיימין
 בת אחת עשרה נדריה נבדקין בת שתיים
 עשרה נדריה קיימין וכן הרבה שנות בן ובת
 שנינו שם וקאמר הכא דכולהו מעת לעת
 שנוולדו: האמר רב – התם במסכת נדה (דף
 מז:): הלכתא בצולה פירקין – ליואל דופן
 מעת לעת: מ"ט לא אמר ליואל דופן –
 הואיל וסבירא ליה נמי התם מעת לעת: אמר
 לך – אפי' הכי הכא לא קתני להו דומיא
 דהגך שנה דקדשים ודעבד עברי קתני דכתיבי
 באורייתא והנהו שנים ליואל דופן כולהו
 דרבנן: שבזכר ושבנקבה מיבעי ליה –
 כלישנא דקרא דכתיב בערכין (ויקרא כז) אם
 זכר אם נקבה ולא כתיב בן ובת אבל יואל
 דופן כוליה בן ובת תנינן: ומאי שנא –
 בערכין נקבה כי מוקנא יותר על ששים
 קיימא אחילתא דערך ילדה שלשים שקל
 וערך זקנה עשרת שקלים: ומאי שנא זכר –
 דכי עבר על ששים לא קאי אחילתא דבזכר
 ערך זקן טפי מתילתא בערך ילד דילד
 חמשים שקלים וזקן ט"ו שקלים: פלחא –
 שבר שאינו אלא למשא ל"א פלחא גרסינן
 לשון ערום ועריה דמתרגמינן לערום פחיח
 בתרגום של נביאים (יחזקאל עז): סימא –
 מטמון שיכולה לטרוח ולעשות מלאכה
 בזקנותה:

שנה האמורה בקדשים – כגון (במדבר כח)
 כבשים בני שנה: שתי שנים שבשדה אחוזה –
 (שהוא) שהמוכר שדה אחוזה אינו רשאי לגאול
 עד ששהא' ב' שנים ביד הלוקח דכתיב (ויקרא
 כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומיעוט
 שנים שתיים: ושבזן ושבצת – שנים האמורים
 בבן ובבת ולקמן מפ' להו: מעת לעת – אותו
 יום ואותה שעה לשנה הבאה ולא אזלינן בתר
 מנין עולם דכי מטי תשרי נחשוב ליה שחא:
 שני תבואות – כיון דכתיב שני שני תבואות
 במשמע תבואות ל"ל אלא מלמד שכל תבואה
 שימלא באותן ב' שנים יאכל ואפי' ג' כגון אם
 מכרו לו בניסן מליאה קמה ולא יגאלנה עד
 שתי שנים בניסן באותו יום ואם קדם וקאר
 הרי שאכל ג' תבואות וכשיפדנה מוכר יחשוב
 שנים מיום שמכרה עד היוזל אם היו עשר
 שנים והוא מכרה בעשרה מנים נמלא שמכרה
 לכל שנה במנה שהרי ציובל היתה עתידה
 לחזור הלכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמנה
 מנים לשמנה שנים הנותרים וזה אכל שלש
 תבואות שוות כמה מנים בשתי שנים ואילו
 הוה אזלינן בתר מנין עולם מתשרי הבאה
 בשנה האחרת הוה פריק ליה ולא הוה אכיל
 אלא שתי תבואות: לערכין – דלא אזלינן
 בשנת חמש ועשרים וששים בתר מנין עולם:
 לפרקין ליואל דופן – במסכת נדה (דף מה)

זוהר – אמור דף קב' ע"א

בהאי יומא מתעטר בהנא בעטרין עלאין, והוא קאים בין עלאי ותתאי,
 ומכפר עליה ועל ביתיה, ועל פהגני, ועל מקדשא, ועל ישראל פלהו:
 תאנא, בשעתא דעאל בדמא דפר, מכיון ברישא דמהימנותא, ואדי
 באצבעיה, במה דכתיב, והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת והיה עבד.
 בסיים בקפשא (ס"א בקטפא) דאצבעא, ואדי כמצליה, בטיפין דאצבעא,
 לסטרי קפתורא (ס"א קטעורא) (ס"א כפורתא), אדי ואתפונן, ושאר למומני
 אחת, אחת ואחת. אחת בלחודא, אחת (תיקון פ"ב ע"א, רעיא מהימנא
 ק"ח ע"ב) דכליל פלא, אחת שבחא דכלא, אחת דכלא אהדרן לקבלה, אחת

חק לישראל – פרשת וילך יום ה'

רִישָׁא דְכָלָא. לְבַתַּר אַחַת וְאַחַת, דְּאִינוּן שְׂרִיין פְּחָדָא, בְּרַעוּתָא בְּאַחֲוּוּתָא, וְלֹא מִתְפָּרְשֵׁן לְעֵלְמִין:
 בְּתַר דְּמִטָּא לְהָאִי וְאַחַת, דְּהִיא אִימָא דְכָלָא. מִכָּאן שְׂאֲרֵי לְמִמְנֵי בְּזוּוּגָא, וּמְנֵי וְאַמְרָ, אַחַת וְשְׁתַּיִם. אַחַת וְשְׁלֹשׁ. אַחַת וְאַרְבַּע. אַחַת וְחֲמִשׁ. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וְשִׁבְעַ. בְּגִין לְאַמְשָׁכָא וּלְנַגְדָא לְהָאִי אַחַת, דְּהִיא אִימָא (ימא) עֲלָאָה, בְּדַרְגִין יְדִיעוּן, לְכַתְרָא (ס"א לְנַהֲרָא לְאִימָא) דְּאִימָא תַתְּאָה. וְלְאַמְשָׁכָא נְהָרִין עֲמִיקִין מְאֵתְרִיָּהוּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל. וְעַל דָּא, יוֹמָא דָּא תְרִין נְהוּרִין נְהָרִין פְּחָדָא, אִימָא עֲלָאָה נְהָרָא לְאִימָא תַתְּאָה. וְעַל דָּא פְּתִיב יוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּמָה דְּאִתְמַר:

הלכה – הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו'

(יב) בכל הכלים נוטלים לידיים ואפילו כלי גללים וכלי אדמה והוא שיהיו שלמים כלי שאינו מחזיק רביעית או אין בו רביעית אין נותנין ממנה לידיים:
 (יג) הכל כשרין ליתן לידיים אפילו חרש שוטה וקטן אם אין שם אחר מניח הכלי בין ברכיו וצק על ידיו או יטה החבית על ידיו ויטול או נוטל ידו אחת וצק בזו על זו וחוזר וצק בראשונה על השנייה והקוף נוטל לידיים:
 (יד) השוקת שדולה אדם בידו או בגלגל ונותן לתוכה והמים נמשכין ממנה באמה והולכין ומשקין הירקות או הבהמה והניח ידיו בשוקת ועברו המים ושטפו על ידיו לא עלתה לו נטילה שהרי אין כאן נותן על ידיו ואם היו ידיו קרובות לשפיכת הדלי עד שנמצאו המים שטפו על ידיו מכח נתינת האדם עלתה לו נטילה:

לע"נ

זאב וזיים בן שרה, גר גבריאל בן סוזן, דינאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.